

Sykepleien

ETIKK

Taushetsplikten er truet i gitte situasjoner

Noen ganger er det vanskelig å overholde taushetsplikten, som når pasienten ligger på rom med andre. Sykepleiere bør sette taushetsplikten på dagsordenen.

[Anne Kari Tolo Heggstad](#)

Førsteamanuensis

Senter for medisinsk etikk, Universitetet i Oslo

[Taushetsplikt](#)

[Etikk](#)

[Etiske utfordringer](#)

[Etikkspalten](#)

Sykepleien 2023;111(92948):e-92948

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2023.92948](#)

Hovedbudskap

Taushetsplikten skal bidra til at pasienten vil dele nødvendig informasjonen med oss, slik at vi kan yte en forsvarlig og omsorgsfull hjelp. Den skal fungere som en tillitsskaper. Derfor er det helt avgjørende at vi vet hva det innebærer å skrive under på erklæringen om taushetsplikt. Vi bør dessuten være bevisst på hvilke situasjoner som kan true denne plikten, og hvordan vi kan håndtere situasjoner som utfordrer taushetsplikten.

Noe av det første vi gjør når vi starter i en ny jobb som sykepleier, er å skrive under på en erklæring om taushetsplikt. Som student har du allerede signert en slik erklæring flere ganger. Jeg tror dessverre at veldig få sykepleiere leser hva de skriver under på når de signerer erklæringen om taushetsplikt. Jeg tror enda færre leser seg opp på lovverk og etikk knyttet til dette.

Hvorfor skriver vi egentlig under på taushetsplikterklæringen, og hvilke etiske utfordringer kan vi møte på som handler om taushetsplikten? Det er noe av det jeg vil ta opp i denne artikkelen.

Jeg kommer ikke til å redegjøre for hva lovverket sier om opplysningsplikten og unntak fra taushetsplikten. Her vil jeg oppmuntre dere til å søke opp kunnskap om dette selv.

Hvorfor trenger vi taushetsplikten?

I helsepersonelloven står følgende: «Helsepersonell skal hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legemes- eller sykdomsforhold eller andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell.» (1)

Tenk deg at du er pasient og ikke sykepleier, og at du har fått en sykdom eller har en lidelse som påvirker deg hver dag, men som du synes det er vanskelig å snakke om. For å få hjelp og bli frisk er du avhengig av profesjonelle sykepleiere og leger. Du må fortelle dem hvordan du har det, hva du synes er vanskelig, tabubelagt eller skamfullt. Du må vise dem deler av kroppen din som bare dine nærmeste vanligvis får se. Du må blottstille deg.

Hvordan ønsker du at de profesjonelle – legene og sykepleierne eller psykologen – skal møte deg og behandle informasjonen de får tilgang til i en slik situasjon? Det viktigste vil sikkert være at de faktisk kan hjelpe deg, men vel så viktig vil det sannsynligvis være at du også kan stole på at de ikke deler det du har fortalt om deg selv, med uvedkommende. Du vil at de skal ta taushetsplikten sin på alvor.

«Du vil at de skal ta taushetsplikten sin på alvor.»

Hovedformålet med taushetsplikten er å hindre at personlig og sensitiv informasjon om pasienter blir delt med uvedkommende (2). Det gjelder ikke bare medisinsk eller helsefaglig informasjon, men alle personlige opplysninger.

Taushetsplikten er helt avgjørende for at pasienten skal være villig til å dele nødvendig informasjonen med oss, slik at vi kan yte en forsvarlig og omsorgsfull hjelp. Den skal fungere som en tillitsskaper. Den skal bidra til at pasientene stoler på at vi ikke deler informasjon med uvedkommende. Taushetsplikten omfatter opplysninger du får i egenskap av å være sykepleier, uavhengig av om du er på jobb eller ikke.

Det finnes flere etiske utfordringer med taushetsplikten

Vi opplever et etisk problem eller en etisk utfordring når verdiene våre trues eller utfordres, eller når vi er usikre eller i tvil om hvilke verdier vi bør prioritere (3). Taushetsplikten er en slik verdi som kan trues i gitte situasjoner. Den kan også komme i konflikt med andre verdier, og på den måten skape etiske utfordringer.

Jeg vil nå beskrive noen situasjoner vi bør være spesielt oppmerksom på, der taushetsplikten kan trues. Hensikten er ikke å gi dere svaret og løsningene på disse etiske utfordringene. Jeg vil heller oppmuntre dere til å reflektere over problemstillingene, slik at dere selv kan tenke over hva dere kan gjøre for å håndtere disse utfordringene på best mulig måte.

Utfordringer på individnivå

Etiske utfordringer med taushetsplikten kan være på individnivå eller systemnivå. Utfordringer på individnivå handler om hvem vi kan dele informasjon med, og hva vi kan dele. Som helsepersonell har vi kun lov til å dele informasjon med de pasienten samtykker til at vi kan dele informasjonen med (3).

Vi tenker gjerne at vi kan dele informasjon med den pasienten har oppgitt som nærmeste pårørende, men også i disse relasjonene må pasienten ha samtykket til at vi deler informasjon. Og selv om pasienten har samtykket til at vi kan dele informasjon, kan det oppstå dilemmaer om hvor mye informasjon det er etisk riktig å dele. Som sykepleier må du altså ikke bare vurdere hvem av de pårørende du kan dele informasjon med, men også hva du kan dele av informasjon.

Her er det helt avgjørende å være i god dialog med pasienten om hva vedkommende synes det er greit at vi deler. Vi skal være spesielt oppmerksom på relasjoner med maktubalanse mellom pasienten og pasientens nærmeste. Utfordringene blir enda større i situasjoner der vi har ansvaret for pasienter som ikke selv kan samtykke til hvem som skal ha informasjon.

Utfordringer på systemnivå

Utfordringer knyttet til system og organisering handler om så konkrete ting som at pasienter må dele rom med andre pasienter eller ligge i korridoren. I slike situasjoner er det nesten umulig å klare å ivareta taushetsplikten på en god måte. Det undrer meg at dette ikke er et tema som i større grad blir problematisert i praksis. Hvordan håndterer dere slike situasjoner i din avdeling?

«Husker dere å lukke døra når dere har muntlig rapport?»

Andre organisatoriske forhold omfatter hvordan og hvor dere gir rapport. Snakker dere for eksempel om pasienten i korridoren eller i fellesarealer hvor andre uvedkommende kan høre hva dere sier? Eller husker dere å lukke døra når dere har muntlig rapport? Og hvordan unngår dere at andre får tilgang til pasientsensitiv informasjon på PC-en på vaktrommet? Alle situasjonene jeg har nevnt her, er situasjoner hvor taushetsplikten kan være utsatt.

Sett taushetsplikten på dagsordenen

Jeg vil sterkt oppfordre dere som sykepleiere til å sette taushetsplikten på dagsordenen i avdelingen. Sett av tid til etisk refleksjon rundt dette temaet. I hvilke situasjoner synes dere det er vanskelig å ivareta taushetsplikten? Hvilke rutiner har dere som skal ivareta taushetsplikten? Har dere nødvendig kunnskap om taushetsplikten og hvilke unntak som gjelder for taushetsplikten?

«Hvilke rutiner har dere som skal ivareta taushetsplikten?»

Ta gjerne utgangspunkt i en konkret pasientsituasjon når dere reflekterer, og bruk gjerne den systematiske modellen for etikkrefleksjon (SME-modellen) som et verktøy i refleksjonen (4) (se faktaboks).

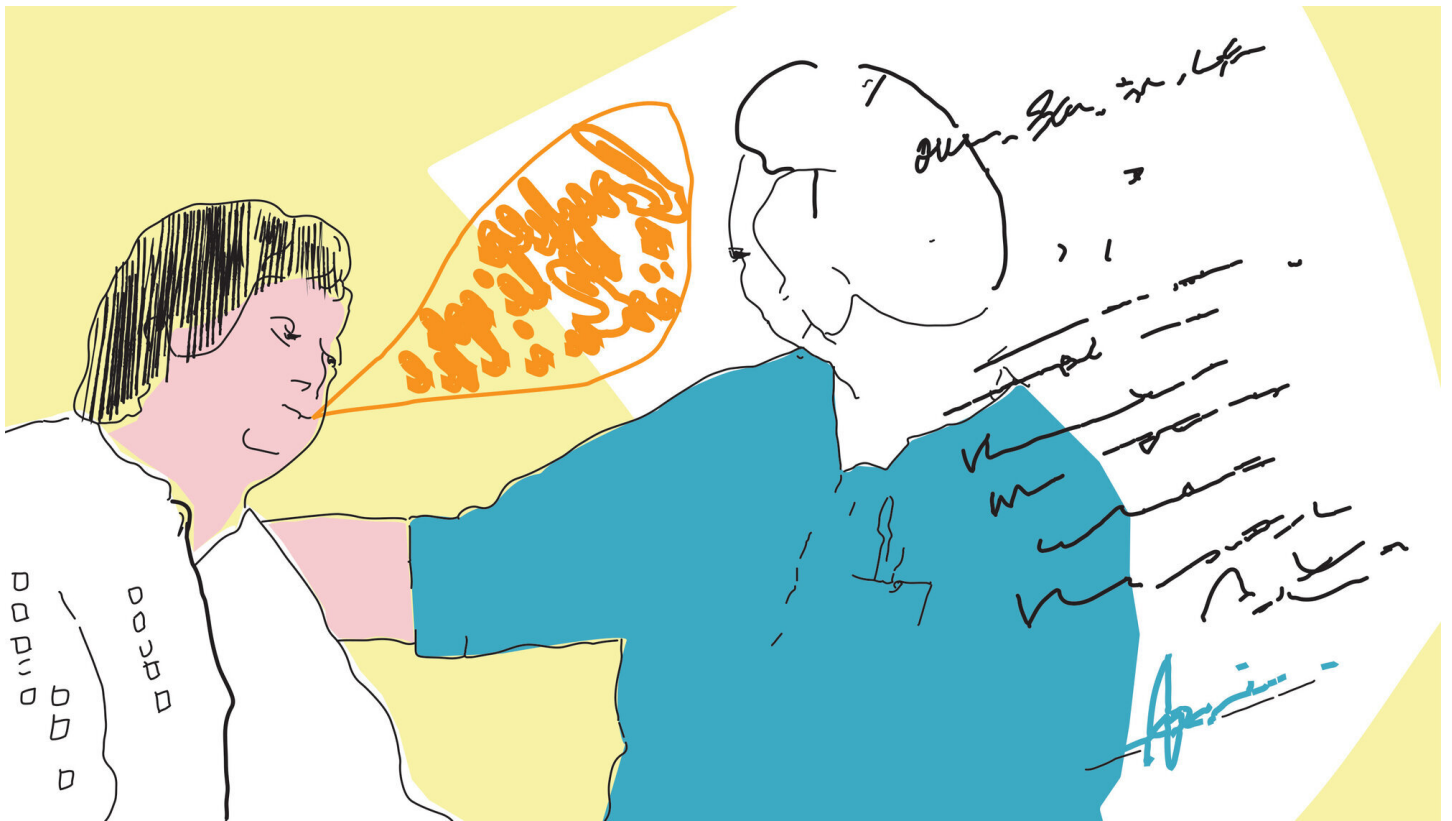
FAKTA

SME-modellen

«En refleksjonsmodell er et hjelpemiddel for å belyse en etisk utfordrende situasjon og sikre fremdrift under en refleksjonsprosess. SME-modellen er et slikt hjelpemiddel. Den finnes i ulike versjoner, hvor disse spørsmålene inngår:

1. Hva er det etiske problemet?
2. Hva er fakta i saken?
3. Hvem er de berørte parter, og hva er deres syn og interesser?
4. Hvilke verdier, etiske prinsipper, normer og lover er aktuelle?
5. Hvilke relevante handlingsalternativer finnes?
6. Helhetsvurdering»

Kilde: [SME-modellen](#)

SKAPER TILLIT: Det er viktig at helsepersonell får samtykke fra pasienten før de deler informasjon med pårørende. *Illustrasjon: Monica Hilsen*

1. Lov 2. juli 1999 nr. 64 om helsepersonell m.v. (helsepersonelloven). Tilgjengelig fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5 (nedlastet 07.08.2023).
2. Ohnstad B. Juss i sjukepleie. Oslo: Samlaget; 2021.
3. Heggstad AKT. Etikk i klinisk sjukepleie. Oslo: Samlaget; 2022.
4. Heggstad AKT. Hva skal til for å lykkes med etisk refleksjon? Sykepleien. 2020;108(82134):e-82134. DOI: [10.4220/Sykepleiens.2020.82134](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2020.82134)